

Олександр Вікторович ШВЕЦЬ

кандидат економічних наук, докторант,
Міжнародний університет бізнесу і права (м. Херсон)

**МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ
НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ**

Швець, О. В. Методологічні аспекти дослідження економічної активності населення регіону [Текст] / Олександр Вікторович Швець // Український журнал прикладної економіки. – 2019. – Том 4. – № 1. – С. 109–117. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. Для забезпечення регіонального розвитку необхідним є створення якісних баз даних, які мають відображати різні аспекти людської життєдіяльності. Реформування національної економічної системи впливає на активність населення, що обумовлює перерозподіл трудових ресурсів та їх часткове вивільнення. Це викликає потребу в аналізі економічної активності та зайнятості.

Метою статті є визначення методологічних аспектів дослідження економічної активності регіону.

Результати. Запропоновано поняття «економічна активність населення» трактувати як частину населення, яка задіяна на ринку праці, незалежно від віку, а з урахуванням конкретно виконаних робіт або способів для пошуку роботи тощо. Визначено категорії населення, які відносяться до зайнятих економічною діяльністю. Надана логіко-структурна схема збору даних про чисельність окремих соціальних груп населення та його економічну активність у районах та містах області. Розроблено алгоритм діагностики соціальної структури та економічної активності населення на регіональному ринку праці. Ідея формування інформаційного забезпечення маркетингу соціальної сфери території зводиться до побудови інформаційно-аналітичної системи, здатної допомогти органам влади приймати ефективні управлінські рішення відповідно до вимог часу. Визначено категорії неформально зайнятого населення. Представлена схема оцінювання обсягів економічної активності та неактивності населення віком 15-70 років на регіональних ринках праці. Запропонована методика оцінки обсягів економічної активності працездатного населення на регіональному ринку праці. Встановлено, що на рівні районів і міст регіону для забезпечення якості даних регіональної статистики зайнятості важливо: по-перше, враховувати дані про кількість зайнятих на підприємствах, які подають звітність щодо обсягів діяльності, сплати податків і зайнятості за місцем їхнього знаходження; по-друге, передбачити можливість узагальнення даних про зайнятість осіб за територіальною ознакою на підставі ідентифікаційних даних застрахованих осіб, у відомостях яких зазначено місце проживання тощо. Визначено ключові положення створення ефективної системи регулювання зайнятості. Запропоновано активні та пасивні методи впливу на рівень зайнятості.

Ключові слова: населення регіону, економічна активність населення, регіональний розвиток, методика, методологічні аспекти.

**METHODOLOGICAL ASPECTS OF RESEARCH OF ECONOMIC ACTIVITY OF THE
POPULATION OF THE REGION**

Abstract

Introduction. *In order to ensure regional development, it is necessary to create quality databases that reflect different aspects of human life. Reforming the national economic system affects the activity of the population, which causes the redistribution of labor resources and their partial release. This calls for an analysis of economic activity and employment.*

The purpose of the article is to determine the methodological aspects of the economic activity study in the region.

Results. *The concept of "the population economic activity" is proposed to be interpreted as a part of the population involved in the labor market, regardless of age, taking into account specifically completed works or methods for finding a job, etc. The categories of population have been defined which are engaged in economic activity. A logical and structural scheme of data collection is provided on the size of population individual social groups and its economic activity in districts and cities of the region. The diagnostics algorithm of social structure and economic activity of the population in the regional labor market is developed. The idea of forming information support for marketing the social sphere of the territory is to build an information-analytical system that can help the authorities make effective management decisions in accordance with the requirements of the time. The categories of informally employed population are defined. The volumes estimation scheme of economic activity and inactivity of the population aged 15-70 years on the regional labor markets is presented. The volumes estimation method of economic activity of working population on the regional labor market is offered. It was found that at the level of districts and cities in the region, to ensure the quality of data on regional employment statistics, it is important: firstly, to take into account the data on the employees number at the enterprises submitting activity reports, taxes and employment at their location; secondly, to provide for the possibility of generalizing data on employment on a territorial basis using identification data of insured persons, whose information indicates their place of residence, etc. The key provisions for creating an effective employment regulation system are identified. Active and passive methods of influencing the employment level are proposed.*

Keywords: *population of the region, economic activity of the population, regional development, methodology, methodological aspects.*

JEL classification: J10; R11

Вступ

Однією з актуальних проблем регіонального розвитку в Україні є формування якісних баз даних для територіальних органів держаної влади та місцевого самоврядування для прийняття ними ефективних рішень. Йдеться про різні сфери людської життєдіяльності, передусім ті, котрі стосуються регулювання людського розвитку, здійснення соціального захисту населення, підтримки ділової та інноваційної активності суб'єктів бізнесу, забезпечення міжнародного співробітництва тощо. Останнім часом у вітчизняному регіональному менеджменті найбільш затребуваною стала інформація про основний ресурс соціально-економічного розвитку територіальних суспільних систем, а саме - про чисельність та економічну активність окремих вікових груп населення.

Євроінтеграційний вектор розвитку економіки України вимагає комплексної трансформації наявних у країні державних інституцій, адаптації більшості видів

економічної діяльності до стандартів ЄС, що сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та підвищенню рівня життя населення. Реформування національної економічної системи істотно впливає на процеси економічної активності населення, оскільки структурні зміни в секторах економіки призводять до перерозподілу трудових ресурсів та вивільнення частини зайнятих.

Оцінювання рівня розвитку функціонування ринку праці України передбачає проведення комплексного статистичного аналізу його основних показників. Серед ключових напрямів дослідження необхідно виділити аналіз динаміки основних показників економічної активності, що передбачає оцінювання фактичної зміни рівнів, виявлення тенденцій і закономірностей їх розвитку.

Теоретико-методологічні та практичні аспекти дослідження ринку праці знайшли відображення в роботах вітчизняних науковців: З. П. Бараннік, Д. П. Богині, Е. М. Лібанової, Л. С. Лісогор, Н. О. Парфенцевої, В. М. Петюха, С. І. Пірожкова, В. Г. Саріогло, А. В. Хмелюк. Незважаючи на широкий спектр наукових праць, існує потреба в дослідженні економічної активності населення України, проведенні порівняльного аналізу процесів зайнятості тощо.

Мета та завдання статті

Метою статті є визначення методологічних аспектів дослідження економічної активності регіону. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання: визначити регіональні особливості економічної активності населення; дослідити методику оцінки обсягів економічної активності та неактивності населення; дослідити діагностику соціальної структури населення за даним показником на регіональному ринку праці.

Виклад основного матеріалу дослідження

Економічно-активне населення відіграє важливу роль у розвитку економіки в цілому. Оскільки завдяки правильній політиці держави можна забезпечувати створення великої кількості робочих місць і, у свою чергу, працевлаштувати висококваліфікованих спеціалістів на вакантні новостворені місця.

В Україні дещо відрізняється визначення економічно-активного населення від високорозвинених країн, однак пропонуємо дещо змінити дане формулювання з урахування вітчизняної економіки.

На основі проаналізованих визначень економічної активності населення, виділивши переваги та недоліки кожного з авторів пропонуємо поняття «економічна активність населення» трактувати як частину населення, яка задіяна на ринку праці, незалежно від віку, а з урахуванням конкретно виконаних робіт або способів для пошуку роботи тощо (табл. 1).

Зазвичай економічно-активне населення включає в себе осіб, чий статус (зайнятого або безробітного) був визначений виходячи з більш тривалого часу (наприклад, року).

Зайняті економічною діяльністю - це особи у віці від 15 до 70 років, які:

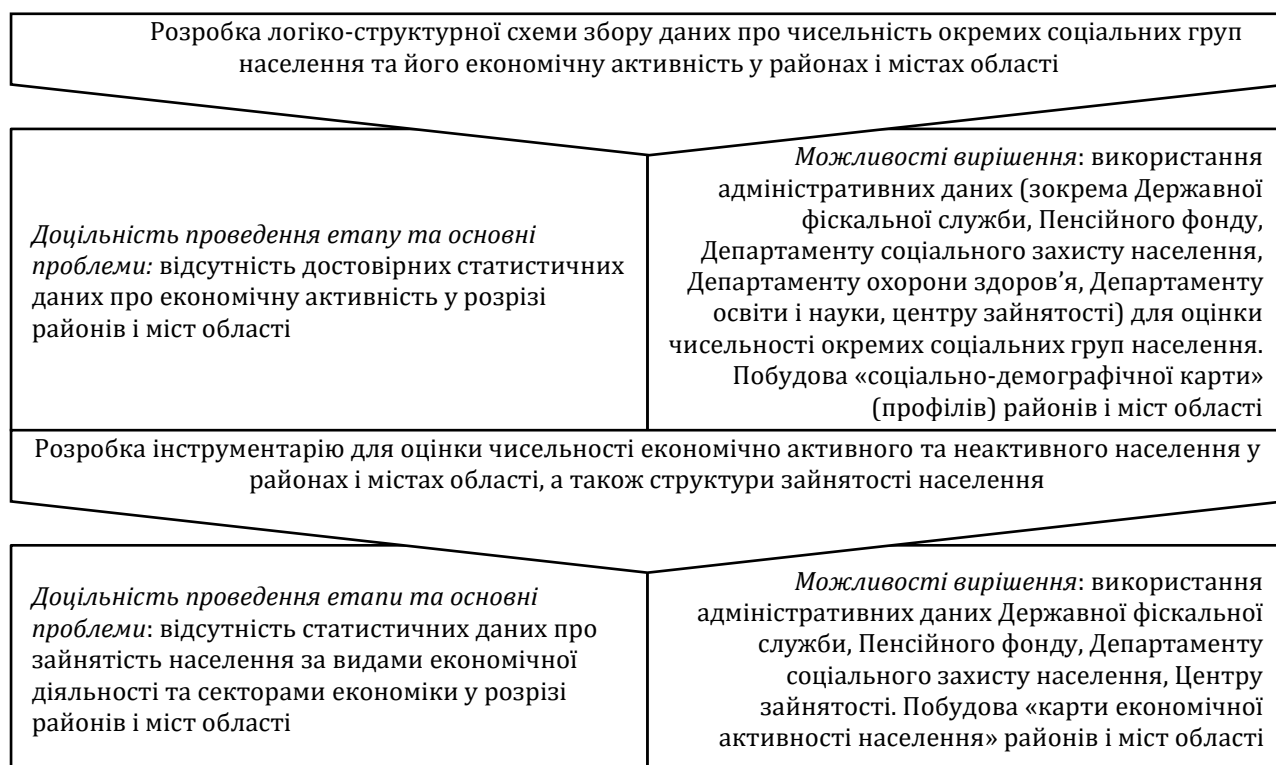
- працювали протягом тижня хоча б 1 годину за винагороду в будь-якому виразі;
- працювали індивідуально на власному підприємстві або в окремих громадян;
- працювали впродовж 30 годин на тиждень безоплатно на підприємстві, у бізнесі, що належить будь-кому з членів домогосподарства або в особистому селянському господарстві з метою реалізації продукції, що вироблена внаслідок цієї діяльності;
- були тимчасово відсутні на роботі, тобто формально мали робоче місце або власний бізнес, але не працювали впродовж останнього часу з незалежних від них обставин, таких, як хвороба, відпустка, сезонний характер роботи тощо [6].

Таблиця 1. Підходи авторів до визначення поняття економічної активності

Автор	Визначення поняття економічної активності
Сеник І. В.	Категорія економічно активного населення охоплює всіх осіб, які створюють ринок праці в частині пропозиції робочої сили для виробництва товарів і послуг [1].
За методологією Міжнародної організації праці	Воно складається з населення обох статей віком 15-70 років включно, яке впродовж певного періоду часу забезпечує пропозицію робочої сили на ринку праці. Кількісно економічно активне населення складається з чисельності зайнятих, безробітних, економічно неактивних (поза робочою силою) [5].
Єсінова Н. І.	Економічна активність населення це частина населення, що забезпечує пропозицію робочої сили для виробництва товарів і послуг [6].
Грішнова О. А.	Економічна активність – це прагнення працездатної людини застосувати на практиці наявні у неї здібності до праці, знання та досвід за винагороду в грошовій або іншій формі. Реалізація цього прагнення виявляється у зайнятості людини економічною діяльністю. Нереалізація його виявляється у безробітті [5].

Зазначені раніше особи вважаються зайнятими незалежно від того, була це постійна, тимчасова, сезонна, випадкова чи інша робота. До складу зайнятого населення не включаються особи, які виконують неоплачувану громадську чи добровільну роботу, та особи, які виконують тільки домашні обов'язки.

У найбільш загальному вигляді логіко-структурна схема збору даних про чисельність окремих соціальних груп населення та його економічну активність у регіонах та містах області можна представити поетапно (рис. 1).

Рис. 1. Алгоритм діагностики соціальної структури та економічної активності населення на регіональному ринку праці

Для оцінки та вчасного реагування держави проблеми зайнятості населення необхідний моніторинг ринку праці та аналіз економіко-активного населення. Цей аналіз важливий для активізації економічно-активного населення на ринку праці, а також для напрямів застосування стимулювання організацій, зокрема підготовки та перепідготовки необхідних спеціалістів. Крім того, оцінюючи склад та структуру робочої

сили, аналізуючи напрямки діяльності та рівень безробіття, можна оцінювати реальний стан економіки країни.

Ідея формування інформаційного забезпечення маркетингу соціальної сфери території зводиться до побудови інформаційно-аналітичної системи, здатної допомогти органам влади приймати ефективні управлінські рішення відповідно до вимог часу. У частині такої її підсистеми, як «Населення та його економічна активність», дана система може бути реалізована за допомогою сукупного використання адміністративних і статистичних джерел даних.

Неформальна зайнятість охоплює неформальні робочі місця на підприємствах як формального, так і неформального секторів. Керівні принципи щодо статистичного визначення неформальної зайнятості прийняті на 17-й Міжнародній конференції статистиків праці у 2003 р. З урахуванням положень цього документа, а також відповідно до Методологічних положень щодо визначення неформальної зайнятості населення, затверджених наказом Державної служби статистики України від 23.01.2013 р. № 16, до неформально зайнятих належать такі категорії зайнятого населення:

- зайняті на підприємствах неформального сектора (незарєєстровані самозайняті, роботодавці та їхні наймані працівники, безоплатно працюючі члени сім'ї тощо);
- безоплатно працюючі члени сім'ї на підприємствах формального сектору;
- наймані працівники, які працюють на неформальних робочих місцях формального сектору (особи, які працювали за усною домовленістю або не мали будь-яких соціальних гарантій, зокрема: за них не сплачувався єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування; не мали права на щорічну відпустку; оплачуваний лікарняний лист) [10, 11, 12].

Для оцінки різних категорій економічно активного населення у даному дослідженні використано:

1. Стандарти Міжнародної організації праці щодо статистичного вимірювання зайнятості у неформальному секторі економіки та неформальної зайнятості; Методологічні положення Державної служби статистики України щодо класифікації та аналізу економічної активності населення.

Згідно із зазначеними стандартами і методологічними положеннями все населення країни у віці 15-70 років розподіляється на три взаємовиключні та вичерпні категорії: зайняті, безробітні, економічно неактивні (рис. 2).

2. Адміністративні дані:

- Державної фіскальної служби та Фондів соціального страхування – для визначення обсягів зарєєстрованої зайнятості у формальному секторі економіки;
- Державної служби зайнятості – для визначення обсягів зарєєстрованого безробіття;
- Фондів соціального страхування та органів обласного управління освітою - для визначення обсягів економічно неактивного населення на ринку праці (непрацюючі пенсіонери, інваліди, учні випускних класів, учні ПТУ, студенти ВНЗ).

3. Оцінку обсягів «неформальної» економічної активності населення балансовим методом на основі різниці загальної чисельності населення віком 15-70 років, обсягів «формальної» економічної активності та чисельності економічно неактивного населення.

Схема оцінювання обсягів економічної активності та неактивності населення віком 15-70 років на регіональних ринках праці представлена нижче (табл. 2).

У вивченні економічної активності населення у розрізі районів і міст регіону мають місце певні проблеми.

Рис. 2. Розподіл населення регіону за економічним та юридичним статусом на ринку праці

Так, проблема обліку зайнятих за місцем реєстрації (постійного проживання). Пенсійний Фонд України та Державна фіскальна служба України здійснюють облік зайнятих у статусі найманих працівників за ознакою юридичної адреси підприємства, де працює наймана особа.

Не здійснюється адміністративний облік найманих працівників, які зайняті на підприємствах, зареєстрованих як юридичні особи в іншій адміністративно-територіальній одиниці. Наприклад, працівники філій банків, інших бізнес-структур, установ та організацій, які зареєстровані як юридичні особи у м. Києві, але працюють у Одеській області, не фігурують як зайняті в адміністративних даних територіальних відділень Державної фіскальної служби України та Пенсійного фонду України.

Таким чином, на рівні районів і міст регіону для забезпечення якості даних регіональної статистики зайнятості важливо:

- по-перше, враховувати дані про кількість зайнятих на підприємствах, які подають звітність щодо обсягів діяльності, сплати податків і зайнятості за місцем їхнього знаходження;
- по-друге, передбачити можливість узагальнення даних про зайнятість осіб за територіальною ознакою на підставі ідентифікаційних даних застрахованих осіб, у відомостях яких зазначено місце проживання тощо.

Таким чином ефективність роботи Державної служби зайнятості не завжди можна явно оцінити без заглиблення у зміни нормативно-правової бази та суть процесів, що відбуваються на ринку праці регіону. Тим не менше, застосувавши дієвий стимул до безробітного населення України з урахуванням зарубіжного досвіду можна скоротити чисельність безробітних працівників за рахунок збільшення офіційно працевлаштованих громадян.

Безробіття, а особливо його високий рівень, породжує соціальне напруження в суспільстві. Воно здатне дестабілізувати економіку і політичну систему. Тому держава не повинна віддавати вирішення проблем зайнятості на відкуп ринку [7, с. 54]. Вона має брати цю функцію на себе.

**Таблиця 2. Методика оцінки обсягів економічної активності
працевдатного населення на регіональному ринку праці**

Показник	Код	Джерела даних	Методика розрахунку
Чисельність населення віком 15-70 років	1	Держстат України	Офіційні статистичні дані
Кількість зайнятих у формальному секторі економіки за статусом зайнятості	2	Оцінка за даними Державної фіскальної служби	Σ за кодами (3+4+5)
Працюючі за наймом	3	Державна фіскальна служба	Адміністративні дані
Роботодавці	4	Державна фіскальна служба	Адміністративні дані
Самозайняті у статусі СПД-ФОП	5	Державна фіскальна служба	Адміністративні дані
Кількість зайнятих як застрахованих осіб у Пенсійному фонді України	6	Оцінка за даними Пенсійного фонду	Σ за кодами (7+8)
Сплачують страхові внески у працевдатному віці	7	Пенсійний фонд України	Адміністративні дані
Сплачують страхові внески у після працевдатному віці	8	Пенсійний фонд України	Адміністративні дані
Кількість зареєстрованих безробітних	9	Державна служба зайнятості	Адміністративні дані
Економічно активне населення у формальному секторі економіки	10	Оцінка за інтегрованими адмін. даними	Σ за кодами (2+9) або (6+9)
Основний масив економічно неактивного населення	11	Оцінка за інтегрованими адмін. даними	Σ за кодами (12+13+14+15+16)
Непрацюючі пенсіонери віком до 70 років включно	12	Пенсійний фонд України	Адміністративні дані
Учні шкіл 9-11 класів (15-17 років)	13	ОДА	Адміністративні дані
Учні ПТУ	14	ОДА	Адміністративні дані
Студенти ВНЗ денної форми навчання	15	ОДА	Адміністративні дані
Непрацюючі інваліди віком до 70 років включно	16	ОДА	Адміністративні дані
Кількість зайнятих і безробітних у неформальному секторі економіки	17	Оцінка за інтегрованими статистичними та адмін. даними	Σ за кодами (1-2-9-11) або (1-6-9-11)
Кількість зайнятих в особистих селянських господарствах	18	Оцінка за статистичними даними про зайнятість у сільському господарстві	×

Створення ефективної системи регулювання зайнятості є одним із важливих завдань ринкової економіки. Така система повинна включати:

1) формування фондів підтримки зайнятості, які утворюються з внесків роботодавців, бюджетних коштів, внесків самих найманих працівників у розмірі від 0,5 до 2% їх заробітної плати у формі страхування від безробіття;

2) функціонування бірж праці, які збирають інформацію про вакантні робочі місця, поширюють цю інформацію серед людей, які шукають роботу; підбирають підходящу роботу тим, хто звертається на біржу праці; організують перепідготовку і підвищення кваліфікації безробітних; скеровують безробітних на оплачувані громадські роботи; виплачують допомоги при безробітті;

3) розробку та реалізацію програм зайнятості, які повинні передбачати заходи щодо зниження безробіття, зокрема для створення нових робочих місць у державному

секторі економіки, організувати підготовку і перепідготовку робочої сили, враховуючи зміни в структурі народного господарства та інше.

Методи впливу на рівень зайнятості:

Активні: перепідготовка та підвищення кваліфікації, сприяння в пошуку роботи, сприяння підприємствам у заповненні вакансій, стимулювання створення нових робочих місць, організація громадських робіт, сприяння мобільності робочої сили.

Пасивні: виплата вихідної допомоги та допомоги з безробіття, стипендії в період перепідготовки та підвищення кваліфікації, неоплачувані відпустки, дострокове оформлення пенсій за віком тощо.

Важливу роль у реалізації вказаних гарантій повинна відіграти державна служба зайнятості, очолювана міністерством праці та виконавчими комітетами місцевої влади, а також комітети сприяння зайнятості, які формуються на паритетних засадах із представників профспілок, державних органів та роботодавців.

Підсумовуючи усе вищезазначене, можна стверджувати, що уряд України активно сприяє поліпшенню ситуації на ринку праці. Державна політика зайнятості передбачає розроблення програм, що зможуть забезпечити більш високий рівень зайнятого населення та відповідно зниження безробіття, що має своє відображення у статистичних показниках. Але не зважаючи на досягнення щодо покращення соціально-економічного становища на ринку праці, важливим завданням залишається раціоналізація структури зайнятості на базі поліпшення якості робочої сили, розвитку її професійної мобільності, удосконалення політики оплати праці та створення сучасних високотехнологічних робочих місць відповідно до завдань модернізації економіки.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Економічно-активне населення відіграє важливу роль у розвитку економіки в цілому. Оскільки завдяки правильній обраній політиці держави можна забезпечувати створення великої кількості робочих місць і у свою чергу працевлаштування висококваліфікованих спеціалістів на вакантні новостворені місця. Під економічним стимулюванням слід розуміти вплив на людину за допомогою матеріальних і нематеріальних стимулів, що в результаті їх застосування підвищить продуктивність праці робітника.

Зроблено висновок, що на регіональному рівні потрібно застосовувати таку політику, яка могла б забезпечити прозору конкурентоспроможність працівників. З огляду на вищесказане, можна визначити основні заходи щодо підвищення рівня економічної активності населення України. Посилення державного регулювання ринку праці шляхом визначення насиченості кадрами галузей економіки кваліфікованими працівниками відповідно до потреб ринку. Поліпшення нормативно-правової бази можна досягти за рахунок виконання держзамовлення на підготовку та перепідготовку кадрів, а після закінчення вищого навчального закладу чи професійно-технічного направлення на роботу. Також потрібно створювати нові робочі місця безпосередньо державою і через виділення державою безвідсоткових кредитів, що дасть змогу поліпшити загалом ситуацію на ринку праці.

Список літератури

1. https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_EAN_2017.pdf
2. Качан Є. П. Економіка праці та соціально-трудові відносини. Тернопіль: ТДЕУ, 2006. 373 с.
3. Лагодієнко В. В., Боднар О. А. Вплив соціально-економічного розвитку села на рівень життя сільського населення регіону. Економіст. 2012. № 2. С. 50-51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2012_2_18.

-
4. Єсінова Н. І. Економіка праці та соціально-трудові відносини. Харків: ХДУХТ, 2017. 189 с.
  5. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносин. Київ : Знання, 2004. 535с.
  6. Спиридонов І. А. Світова економіка. М: ИНФРА-М, 2005. 272 с.
  7. Економічна активність населення у 2014 році. URL: www.ukrstat.gov.ua.
  8. Економічна активність населення у 2015 році. URL: www.ukrstat.gov.ua.
  9. Економічна активність населення у 2016 році. URL: www.ukrstat.gov.ua.
  10. Skupskyi R. M., Melnychuk L. S., Shcherbata M. Y. Methodological aspects of labor potential use and regional demographic problems. *Scientific bulletin of Polissia*. 2017. № 1 (9). P. 103-109.
  11. Мудрак Р. П., Лагодієнко В. В., Лагодієнко Н. В. Вплив сукупних витрат на обсяги національного виробництва. *Економічний часопис – XXI*. 2018. №172(7-8), С. 44-50.
  12. Лагодієнко В. В. Стан та перспективи розвитку зайнятості населення в аграрній сфері Миколаївської області. *Бізнес навігатор*. 2011. № 22. С. 5-11.

References

1. Senyk, I. V. «Economic Activity of the Population of Ukraine 2013». Available at: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_EAN_2017.pdf.
2. Kachan, Ye. P. (2006). *Ekonomika pratsi ta sotsial'no-trudovi vidnosyny*. [Economics of Labor and Social and Labor Relations]. TDEU. Ternopil'. Ukraine.
3. Lagodiyenko, V. V. and Bodnar, O. A. (2012). «Influence of socio-economic development of the village on the living standards of the rural population of the region». *Ekonomist*. no. 2, pp. 50-51.
4. Yesinova, N. I. (2017). *Ekonomika pratsi ta sotsial'no-trudovi vidnosyny*. [Labor economics and social and labor relations]. KhDUKhT. Kharkiv. Ukraine.
5. Hrishnova, O. A. (2004). *Ekonomika pratsi ta sotsial'no-trudovi vidnosyn*. [Economics of Labor and Social and Labor Relations]. Znannia. Kyiv, Ukraine.
6. Spurydonov, I. A. (2005). *Svitova ekonomika*. [World economy]. YNFRA-M. Moscow. Russia.
7. Economic activity of the population in 2014. Available at: www.ukrstat.gov.ua.
8. Economic activity of the population in 2015. Available at: www.ukrstat.gov.ua.
9. Economic activity of the population in 2016. Available at: www.ukrstat.gov.ua.
10. Skupskyi, R. M., Melnychuk, L. S., Shcherbata, M. Y. (2017). «Methodological aspects of labor potential use and regional demographic problems». *Scientific bulletin of Polissia*. 2017. no. 1 (9), pp 103-109.
11. Mudrak, R. P., Lagodiyenko, V. V., Lagodiyenko, N. V. (2018). «The Influence of Total Costs on the Volumes of National Production». *Ekonomichny`j chasopy`s – XXI*. no. 172 (7-8). pp. 44-50.
12. Lahodiienko, V. V. (2011). «State and prospects of employment development in the agricultural sphere of Mykolaiv region». *Biznes navihator*. no. 22. pp. 5-11.

Стаття надійшла до редакції 14.12.2018 р.